

селянство", "глупий хохол" і т.п.), насмішкуватого ставлення до національних вартостей і святощів. Це – систематичне висміювання, національної етики, мови, літератури, з ознак національного стилю, реалізації якого ставляться систематичні, плянові й терором підперті перешкоди" [6; 788].

Але естетична позиція митця в ставленні до малоросійства цього потворного явища – чітка і безкомпромісна. Драматург досить дошкульно висміював українців, які не тільки не знають своєї мови, культури, історії, традицій, звичаїв, а й відрікаються від усього свого рідного, паплюжать самих себе.

Серед українських драматургів 20-30-х років ХХ ст. – М.Ірчана, І.Кочерги, І.Дніпровського, І.Микитенка, О.Корнійчука – найпомітнішою постаттю був Микола Куліш. Він збагатив українську драматургію новими засобами національно-психологічного письма і створив новий вид національно-політичної драми, відображаючи звичаї, традиції та побут українського народу. Письменник зумів вивернути "на зовню" душу українця, показати його достоїнства та недоліки, які виразно виявилися в складних умовах тоталітаризму.

Література

1. Дідро. Про драматичну поезію // Теорія драми в історичному розвитку. – К., 1950. – 201 с.
2. Дужий П. Степан Бандера – символ нації. – Львів, 1996. – С.9.
3. Кузякіна Н. П'єси Миколи Куліша. – К., 1970.
4. Куліш М. Твори: У 2 т. – К.: Дніпро, 1990. – 460 с.
5. Костюк Г. У світі ідей і образів // Сучасність. – 1983. – № 4. С. 124-128.
6. Лавріненко Ю. Розстріляне відродження. Антологія. 1917 -1939. – Мюнхен; Париж, 1959. – 910 с.
7. Панченко В. Арки і шибениці. Драматургія М.Куліша. -Кіровоград, 1997.
8. Працьовитий В. Український національний характер у драматургії Миколи Куліша. – Львів: Світ, 1998. – 272 с.
9. Стус В. Дорога болю: Поезії. – К., 1990. – 252 с.
10. Чапленко В. Пропаші сили. – Вінніпег, 1960. – 460 с.
11. Щербак Ю. Маленька футбольна команда. Оповідання. – К.: Радянський письменник, 1973. – 194 с.

Ірина Стецюк
наук. керівник – проф. Л. В. Струганець

КУЛЬТУРА МОВИ РАДІОЖУРНАЛІСТІВ: СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Інформація посідає вагоме місце у нашому житті. Цьому сприяє глобалізація суспільства. Радіо стало невід'ємною частиною інформаційного простору. Мова в радіоефірі – динамічний соціолінгвальний феномен, що реагує на всі зрушення у суспільстві та мовній свідомості індивідуумів.

Особливості мови засобів масової інформації (ЗМІ) і, зокрема, мовну культуру журналістів досліджували О.Сербенська, М.Яцимірська, С.Єрмоленко, О.Тимчишин та інші науковці.

Мета нашого дослідження – дати соціолінгвістичну характеристику мови радіожурналістів. Розглянемо типи спілкування радіоведучих із слухачами та додзвонювачами і проаналізуємо типові огріхи у мові ЗМІ. Актуальність наукової розвідки визначається важливістю мовної діяльності журналістів у соціумі, оскільки вона великою мірою детермінує формування загальнонаціонального мовного еталону.

Матеріалом дослідження послужили програми "Ніко FM" за лютий – березень 2005 року. Це кївське мережеве україномовне радіо із частотою 101,5 FM. Воно має представництва у вісімнадцяти містах, серед яких і Тернопіль. Народне мовлення – це визначальна ознака "Ніко FM", тому часто його ще називають "Народним радіо".

Розглядаємо мову цього радіо у трьох ракурсах: прямий ефір, радіопередачі та реклами (схема 1). Проаналізуємо такі види спілкування радіоведучих: спілкування через sms-повідомлення, спілкування між ведучими, спілкування із додзвонювачами і віртуальне спілкування із слухачами (схема 2).

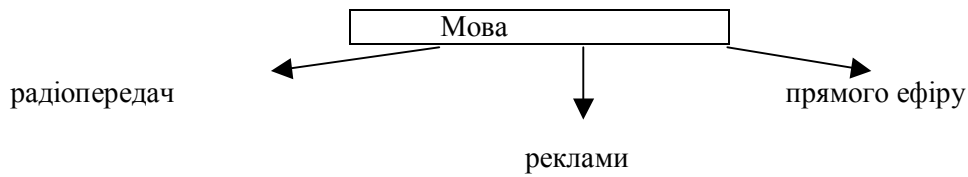

Схема 1. Мова радіоефірного часу

Схема 2. Види спілкування радіоведучих

Ефірний час на радіо поділяється на прямий і непрямий ефір, так званий "заготовлений". До прямого ефіру відносимо таке спілкування журналістів, коли, з погляду лінгвіста, ведучі користуються заздалегідь сформульованими фразами. Непрямий ефірний час репрезентують радіопередачі і реклама. Ведучі радіопрограм, як правило, знають, про що будуть говорити. Програми, які звучать в ефірі, заздалегідь підготовлені (окремі тексти, фрази). Але фрагменти усе ж можуть характеризуватися "спонтанною" мовною діяльністю, наприклад, коли ведучий спілкується з гостем студії.

Розглянемо конкретні огріхи у мові журналістів у різних ситуаціях спілкування.

До віртуальної (односторонньої) комунікації із слухачами ми відносимо новини. Ведучі уже мають готовий матеріал, тому їм залишається лише правильно озвучити його. Значних порушень орфоепічних та акцентуаційних норм нами не виявлено. Проте частотними є лексичні помилки. Наприклад, зустрічається тавтологія: *А в українському міністерстві оборони України готуються до дня захисника Вітчизни.*

У музичних новинах ведуча імітує народний тип мови, використовуючи русизми (*я з вами прощаюся – все буде чотко*); жаргонізми (*вони ні фіга не зароблять*). У жартівливій рекламі теж зустрічаються конструкції на російській кшталт (*да там мишей нікому ловити; чоловіки заради жінок здійснювали різні глупощі*).

У радіопередачі Кобіти Львівни "Мегаплюс" зустрічаємо англійські фрази, русизми, сучасну сленгову лексику, неправильно вжиті словоформи, незрозумілі слова: *Hello, I at Кобіта Львівна, в ефірі програма "Мегаплюс"; випуск найпрогресивніших новин світу музики і кіна; залабахала презентацію вже відомої збірки хітів; відтепер під "помаранчеві" пісні ковбаситимуться й німці*. Усі ці фрази ми почули протягом лише одного випуску передачі.

У програмі "Верховна Рада" на "Народному радіо" мова ведучих також є недосконалою. Порушуються в основному орфоепічні норми української мови. Спостерігаємо російський тип вимови слів: *Як Ви тепер будете любити своїх конкурентів; такою собі тихонькою; звикнути до нового коліктіву; і де Ваші спасіба?*

Експресивно забарвлена мова ще не говорить про належний культурний рівень. Журналісти повинні власним прикладом продемонструвати слухачам справжню культуру української мови. Наприклад, у програмі "Диканька" ведуча порушує різні норми рідної мови, серед яких орфоепічні, акцентуаційні, морфологічні, словотвірні, синтаксичні, вживає незрозумілі або неприйнятні граматичні форми слова: *гуманістичною холерою; якщо Ви знаєте слова "скучно" і "нудно"; я говорила від стєгона* (замість стегна) *чи від лоба*. Дивує і зміст цих висловлювань.

Ще одним видом комунікації у прямому ефірі є спілкування із додзвонювачами, від культури мови яких теж багато залежить. Слухачі здебільшого розмовляють українською мовою, але часто вживають деформовані українські імена, як-от: *Вова, Альонушка, Іваннушка* (ім'я дівчини), неправильно утворюють найвищий ступінь порівняння прикметників (*бажаю*

всього самого найкращого), вживають грубі слова (нас якісь уроди хотіли перебити), жаргонізми (я розповідала про пациків). Найпоширенішою помилкою є русизми (катьонк, я люблю тебе). Відповідно і ведучі повторювали ці форми слів. Виходить так, що співрозмовник сам диктує закони мови у даний проміжок часу. Тому журналіст зобов'язаний зорієнтуватися у мовній ситуації, що склалася, повернути діалог у правильне русло. Щоб кожен із комунікантів отримав задоволення від розмови, діалоги повинні бути перш за все ввічливими. З погляду лінгвіста – відзначитися нормативним оформленням.

Велику частину займають спілкування через sms-повідомлення. Тут теж простежується вплив віртуального співрозмовника на куманікацію загалом:

- Привіт, Диканєчка (українською мовою). Меня зовут Даша, я просто обожаю твою програму, преклоняюся перед твоим умением располагать к себе людей. Ответь мне, буду ждать (російською мовою).

- Ой, Даш, ну це просто ви (українською мовою)... вы мне лестите (російською мовою).

Таких прикладів можна навести дуже багато. Хіба ж не простіше російськомовним слухачам давати відповідь їхньою ж мовою чи розмовляти завжди українською, а не створювати мовний покруч. Це дало б змогу уникнути багатьох вад, зберегти єдність мовної форми в радіоефірі, продемонструвати чистоту, виражальні можливості української мови.

Впливають на мову журналіста також пісні, що лунають в ефірі. Наприклад, після російської пісні ведучий використовує словосполучення із неї у розмові з віртуальними слухачами (самый нежный, самый лучший і тому подібні). Якщо русизми вже стали звичними, то англомовні слова набувають великої популярності:

- Привіт, Диканьочка. Ти казала вчора, що напишеш мені sms. Я чекала, но sms не було. Ображена Галя.

Галічка, насправді я тільки-що подивилася в history наших з вами переписок, там принаймні 3 есемески. Я дійсно писала, інколи зв'язок підводить, але провела випадок, пишу контрольну.

Хотілося б виділити ще один тип помилок – неправильне звертання до опонента. Українській мові властивий кличний відмінок, але, на жаль, багато з нас забувають про це:

- ... Привіт (українською мовою), **Ниночка** (російською мовою), сонечко, **зайчик**. Постав Пропаганду "Quanto costa" для Каті, класної дівчини, яку я люблю. Напиши мені sms, будь ласечка (українською мовою). Дуже жду (російською мовою). Петро.

- Тепер, **Петро**, я чекою на Вашу відповідь.

Культура мислення, культура мови, мовна свідомість є відображенням інтелектуального рівня людини, її загальної культури та інтелігентності [1, 13]. Прикро, що журналісти – люди, які повинні бути носіями мовної культури, дуже часто деформують її: перекручують усталені форми, вживають ненормативну лексику (русизми, жаргонізми, просторічні елементи), не дбають про багатство словника. Хіба не простіше забарвити діалоги фразеологічними зворотами, вдало дібраними синонімічними засобами? Діалогічна мова в радіоефірі реалізується в умовах негайної реакції на слова співрозмовників. За нашими спостереженнями, спілкування із додзвонювачами характеризується найбільшою кількістю огріхів. Зважаючи на роль ЗМІ в утвердженні статусу державної української мови та розширення її функцій, формування соціального престижу літературної мови, доцільно запровадити моніторинг за кількістю та якістю української продукції в радіопередачах на різних каналах.

Література

1. Яцимірська М.Г. Культура фахової мови журналіста. – Львів: ПАІС, 2004. – 332 с.
2. Яцимірська М. Психологічні засади сприйняття медіамовлення // Українська журналістика в контексті доби: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції / За ред. С.Костя. – Львів, 2004. – С. 419-421.

Андрій Стоцький
наук. керівник – доц. В.Т. Боднар

МІЛОРАД ПАВИЧ ТА ЙОГО ПОСТМОДЕРНІ РОМАНИ

15 жовтня 2004 року видатний сербський письменник, поет, перекладач та історик Мілорад Павич відсвяткував своє сімдесятип'ятиріччя. Ця стаття присвячена ювілейній даті життя Павича та є спробою розглянути його постмодерні романи. Письменник народився в Белграді. Його батько був скульптором, а мати викладала філософію в гімназії. З 1949 до 1954 року Павич навчався в Белградському університеті на літературному відділенні філософського